

Світлана Сорока

Національний університет “Львівська політехніка”,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти

ПРОФІЛАКТИКА ЯК ЗАХІД ПРОТИДІЇ НАРКОМАНІЇ

<http://doi.org/10.23939/law2022.35.380>

© Сорока С., 2022

Розглянуто проблемні питання поширення наркоманії. Акцентовано, що наркоманія за своїми медичними та соціальними наслідками – одна з найбільш пріоритетних проблем сучасності. Наслідки вживання наркотиків для здоров'я людини викликають все більшу стурбованість у всьому світі. Відзначено, що поширення незаконного вживання наркотичних засобів набуває ознак великомасштабного асоціального явища, що призводить до руйнування фізичного й морального здоров'я нації, її генфонду, правопорядку, інтелектуального й економічного потенціалу України. Проаналізовано світові, а також в Україні статистичні дані щодо незаконного вживання наркотичних засобів та наслідків від їх вживання.

З'ясовано, що термін “наркоманія” означає болісний психічний стан, зумовлений хронічною інтоксикацією внаслідок вживання наркотичних засобів і характеризується психічною чи фізичною залежністю від них. Щоб протистояти розширенню масштабів зловживання наркотичними засобами, спільнота націй із початку ХХ ст. поступово створює механізм контролю, призначений для обмеження доступу до наркотиків, які призводять до зловживання. Міжнародна система контролю будувалася поетапно. Україною також було ратифіковано міжнародні договори, прийнято національне антинаркотичне законодавство, адаптоване до міжнародних вимог. Крім того, Україна вперше виробляє власну стратегію протидії наркоманії та наркозлочинності. До суб'єктів формування та реалізації наркополітики віднесено органи державної, виконавчої влади, громадські, професійні, релігійні об'єднання, наукові установи, благодійні фонди, засоби масової інформації, приватні та інші структури.

Наголошено, що наркоманію як соціальну проблему люди повинні вирішувати на всіх рівнях, а протистояти розповсюдженню наркоманії можна лише, якщо підходити до проблеми комплексно. Головною метою подолання цієї проблеми є зниження попиту на наркотики. Буде знижено попит, відповідно буде знижено пропозицію. Для досягнення цієї мети має проводитися широка пропаганда здорового життя, життя без наркотиків. Тому, як пріоритетний напрямок боротьби з наркоманією, слід виділити профілактику захворювання. Профілактика – це складна система комплексних державних та громадських, соціально-економічних та правових, методико-санітарних, психолого-педагогічних та психологічних заходів. Власне вона представляє комплекс заходів, вкладених у забезпечення високого рівня здоров'я людей, їх творчого довголіття, усунення різних причин

захворювань, поліпшення умов праці, побуту та відпочинку, охорону навколишнього середовища.

Зроблено висновок, що проблема наркоманії – це глобальна проблема українського суспільства, проблема більш соціально-економічна, ніж медична. І боротися слід не з наркоманами, а саме з наркоманією як із явищем шляхом зниження попиту на наркотики. Скорочення попиту на наркотики – це обнадійлива перспектива оздоровлення нації.

Ключові слова: наркоманія, профілактика, наркотичні засоби, контроль над наркотиками, вживання наркотиків.

Постановка проблеми. Одною із глобальних проблем людства була і залишається проблема наркоманії, не винятком є і Україна. Поширення незаконного вживання наркотичних засобів набуває ознак великомасштабного асоціального явища, що призводить до руйнування фізичного й морального здоров'я нації, її генофонду, правопорядку, інтелектуального й економічного потенціалу України. За результатами багаторічних досліджень, в ООН підсумували, що та країна, в якій більше 7 % населення вживають наркотики, є приреченою. Така країна не має майбутнього. За оцінками фахівців, майже 4 % жителів планети вживають наркотики. У світі налічується приблизно 250 млн хворих на наркоманію, від якої щодня помирає понад 300 осіб [1]. Наркотичні засоби негативно впливають на здоров'я людини і скорочують її життя в 4–5 разів. Третина наркоманів вмирають протягом 5 років після початку вживання наркотиків, а середній вік життя хронічного наркомана не перевищує 30 років [2, с. 111, 112]. Тому важливими питаннями сьогодення є визначення заходів, які спрямовані на попередження і недопущення вживання наркотиків.

Аналіз дослідження проблеми. Дослідженням окресленої проблеми займалися: А. А. Бова, В. І. Жунтий, А. П. Закалюк, А. В. Козаченко, Н. А. Мирошніченко, А. А. Музика, В. А. Тимошенко, Є. В. Фесенко та ін.

Мета статті. Метою статті є аналіз стану наркоманії в Україні, розгляд питання, що профілактика є одним із основних заходів попередження наркоманії.

Виклад основного матеріалу Наркоманія за своїми медичними та соціальними наслідками – одна з найбільш пріоритетних проблем сучасності. Наслідки вживання наркотиків для здоров'я людини викликають все більшу стурбованість у всьому світі. З середини XIX ст. у багатьох країнах збільшилися масштаби поширення наркоманії. Термін “наркоманія” (від грецького “narke” – заціпеніння і “mania” – божевілля, потяг) означає хворобливий потяг, пристрасть до вживання наркотичних засобів [3]. У науковій літературі термін “наркоманія” означає болісний психічний стан, зумовлений хронічною інтоксикацією внаслідок вживання наркотичних засобів і характеризується психічною чи фізичною залежністю від них [4, с. 22].

Щоб протистояти розширенню масштабів зловживання наркотичними засобами, спільнота націй із початку XX ст. поступово створює механізм контролю, призначений для обмеження доступу до наркотиків, які призводять до зловживання. Тому контроль над наркотиками був загальносвітовою проблемою. Міжнародна система контролю будувалася поетапно. Проблема незаконного розповсюдження наркоманії торкнулася й України. Домінантною тенденцією розвитку наркотичних проблем в Україні є постійне зростання зареєстрованої кількості хворих на наркотичну залежність. Як зазначає генпрокурорка І. Венедиктова, в Україні від 1 млн до 1,5 млн громадян вживають наркотики. Щорічно цей показник зростає на 8–10 %. На її думку, в Україні темпи зростання наркоманії є одними з найвищих у світі. Через наркотики щороку помирає приблизно тисяча українців [5]. Проте, за оцінкою фахівців, кількість наркозалежних може перевищувати 5 млн. Така невідповідність цифр пояснюється тим, що далеко не всі люди, які мають проблеми з наркотиками, визнають свою залежність, готові на лікування наркоманії та звертаються за допомогою до фахівців. За ста-

тистикою, п'ята частина всіх наркозалежних людей – це школярі, 60 % – це молоді люди віком від 16-ти до 30-ти років, 30 % становлять люди, старші 30 років [6].

Викликає занепокоєння поширеність ВІЛ серед тих, хто вживає такі наркотики: Міністерство охорони здоров'я зазначає, що, згідно з офіційними статистичними даними, за період 1987–2018 рр. у країні офіційно зареєстровано 333 717 випадків ВІЛ-інфекції серед громадян України, зокрема 111044 випадки захворювання на СНІД та 48456 випадків смерті від захворювань, обумовлених СНІДом [7]. Згідно з даними Центру громадського здоров'я МОЗ України, за січень–жовтень 2021 р. в Україні зафіксовано 12626 випадків ВІЛ-інфекції. 3496 випадків СНІДу та 1584 смерті, зумовлені СНІДом, серед громадян України та 28 випадків ВІЛ-інфекції серед іноземців, що проживають в Україні [8]. Проблемою є й те, що наркозалежність помолодшала. Середній вік, у якому наші діти пробують наркотики, становить вже 14 років [1]. На жаль, все частіше діти віком 9–12 років також стають заручниками наркотиків. У сім'ях, де є наркозалежні, спостерігаються випадки, коли наркотики починають вживати маленькі діти віком 6–8 років [6]. Наркоманія серед неповнолітніх становить серйозну загрозу національній безпеці України. В останні роки Україна послідовно йде до національної катастрофи: кількість наркозалежних зростає у геометричній прогресії.

Усвідомлюючи небезпеку, яку несе поширення наркоманії, керівництво держави та Уряд України включили контроль за наркотиками до першочергових національних завдань. Україною було ратифіковано міжнародні договори, прийнято національне антинаркотичне законодавство, адаптоване до міжнародних вимог. Крім того, Україна вперше виробляє власну стратегію протидії наркоманії та наркозлочинності. Кабінетом Міністрів України 28 серпня 2013 р. прийнято Розпорядження “Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року”. Стратегічна парадигма державної політики щодо наркотиків – потреба у всебічному переході від карального, кримінально-правового спрямування антинаркотичних заходів до лікувально-профілактичних як найбільш плідних у контексті подолання наркоманії [9]. До суб'єктів формування та реалізації наркополітики віднесено органи державної, виконавчої влади, громадські, професійні, релігійні об'єднання, наукові установи, благодійні фонди, засоби масової інформації, приватні та інші структури. Отже, наркоманію як соціальну проблему люди повинні вирішувати на всіх рівнях, а протистояти розповсюдженню наркоманії можна лише якщо підходити до проблеми комплексно. Головною метою подолання цієї проблеми є зниження попиту на наркотики. Буде знижено попит, відповідно буде знижено пропозицію. Для досягнення цієї мети має проводитися широка пропаганда здорового життя, життя без наркотиків. Тому, як пріоритетний напрямок боротьби з наркоманією, слід виділити профілактику захворювання. Треба проводити боротьбу з наркоманами не лише там, де вони є, а й там, де можуть з'явитися. Профілактика – це складна система комплексних державних та громадських, соціально-економічних та правових, методико-санітарних, психолого-педагогічних та психологічних заходів. Власне вона представляє комплекс заходів, вкладених у забезпечення високого рівня здоров'я людей, їх творчого довголіття, усунення різних причин захворювань, поліпшення умов праці, побуту та відпочинку, охорону навколишнього середовища. Боротьба з наркоманією включає і допомогу хворим. Розробляються методи терапії та лікування наркоманії. Широка робота має проводитися і з реабілітації та ресоціалізації наркозалежних. Позитивним є те, що стратегічна парадигма державної політики щодо наркотиків спрямована на перехід від карального, кримінально-правового спрямування антинаркотичних заходів до лікувально-профілактичних як найбільш плідних у контексті подолання наркоманії.

Отже, проблема наркоманії – це глобальна проблема українського суспільства, проблема більша соціально-економічна, ніж медична. І боротися слід не з наркоманами, а саме з наркоманією як із явищем шляхом зниження попиту на наркотики. Скорочення попиту на наркотики – це обнадійлива перспектива оздоровлення нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наркоманія і Україна: середній вік, в якому наші діти пробують наркотики – 14 років! *ПРЕС-РЕЛІЗ* від 26.06.2021 р. URL: <http://khocz.com.ua/narkomanija-i-ukraina-s-e-r-e-d-n-i-j-vik-v-jakomu-nashi-diti-probujut-narkotiki-14-rokiv-2/>.

Профілактика як захід протидії наркоманії

2. Юнак В. Ю. (2001). Наркоманія – дорога в безодню. К. : Здоров'я.
3. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/е>.
4. Бова А. А., Женунтій В. І., Закалюк А. П. (2006). Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. А. П. Закалюка. К. 296 с.
5. Скільки українців вживає наркотики: Венедиктова назвала приголомшливі цифри. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/skilki-ukrayinciv-vzhivaye-narkotiki-venediktova-nazvala-prigolomshlivi-cifri-1895707.html>.
6. Статистика наркоманії в Україні на 2017 р. URL: <https://job-sbu.org/statistika-narkomanii-v-ukraine-na-2017-god-88961.html>.
7. Епідемічна ситуація щодо ВІЛ-інфекції в Україні станом на 01.01.2019 р. URL: https://phc.org.ua/index.php/pages/diseases/hiv_aids/statistics.
8. СНІД в Україні: статистика на 01.12.2021 р. URL: http://www.antiaids.org/ukr/news/aids_stat.html.
9. Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 735-р від 28.08.2013 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

REFERENCES

1. Narkomaniya i Ukrayina: seredniy vik, v yakomu nashi dity probuyut' narkotyky – 14 rokiv! PRES-RELIZ vid 26.06.2021 r. URL: <http://khoz.com.ua/narkomanija-i-ukraina-s-e-r-e-d-n-i-j-vik-v-jakomu-nashi-diti-probujut-narkotiki-14-rokiv-2/>.
2. Yunak, V. Yu. (2001). Narkomaniya – doroha v bezodnyu. K. : Zdorov'ya.
3. Vykypedyya. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/ye>.
4. Bova, A. A., Zhenuntiy V. I., Zakalyuk A. P. (2006). Narkozlochynnist': kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannya: nauk.-prakt. Posib. / za zah. red. A. P. Zakalyuka. K. 296 p.
5. Skil'ky ukrayintsiv vzhivaye narkotyky: Venediktova nazvala pryholomshlyvi tsyfry URL: <https://tsn.ua/ukrayina/skilki-ukrayinciv-vzhivaye-narkotiki-venediktova-nazvala-prigolomshlivi-cifri1895707.html>.
6. Statystyka narkomaniyi v Ukrayini na 2017 r. URL: <https://job-sbu.org/statistika-narkomanii-v-ukraine-na-2017-god-88961.html>.
7. Epidemichna sytuatsiya shchodo VIL-infektsiyi v Ukrayini stanom na 01.01.2019. URL: https://phc.org.ua/index.php/pages/diseases/hiv_aids/statistics.
8. SNID v Ukrayini: statystyka na 01.12.2021 r. URL: http://www.antiaids.org/ukr/news/aids_stat.html.
9. Pro skhvalennya Stratehiyi derzhavnoyi polityky shchodo narkotykyv na period do 2020 r. : Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny No. 735-r vid 28.08.2013 r. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

Дата надходження: 08.08.2022 р.

Svitlana Soroka

Lviv Polytechnic National University,
Cand. of Law
of the Department of Criminal Law and Process
Institute of Jurisprudence and Psychology

PREVENTION AS A DRUG ADDICTION ACTIVITY

Problematic issues of drug addiction are considered. It is emphasized that drug addiction is one of the highest priority problems of our time due to its medical and social consequences. The health consequences of drug use are a growing concern around the world. It is noted that the spread of illicit drug use is becoming a large-scale antisocial phenomenon, which leads to the destruction of physical and moral health of the nation, its gene pool, law and order, intellectual and economic potential of our country. Statistics on the illicit use of drugs and the consequences of their use are analyzed worldwide and in Ukraine.

It has been found that the term “addiction” refers to a painful mental condition caused by chronic intoxication due to drug use and characterized by mental or physical dependence on them. To counter the escalation of drug abuse, the community of nations from the early twentieth century. gradually

establishes a control mechanism designed to restrict access to drugs that lead to abuse. The international control system was built in stages. Ukraine has also ratified international treaties and adopted national anti-drug legislation adapted to international requirements. In addition, for the first time Ukraine is developing its own strategy to combat drug addiction and drug crime. The subjects of formation and implementation of drug policy include state, executive authorities, public, professional, religious associations, research institutions, charitable foundations, the media, private and other structures.

It is emphasized that drug addiction as a social problem should be solved by people at all levels, and the spread of drug addiction can be resisted only if the problem is approached comprehensively. The main goal of overcoming this problem is to reduce the demand for drugs. Demand will be reduced, supply will be reduced accordingly. To achieve this goal, there must be a broad promotion of a healthy life, a life without drugs. Therefore, disease prevention should be singled out as a priority in the fight against drug addiction. Prevention is a complex system of complex state and public, socio-economic and legal, methodological and sanitary, psychological, pedagogical and psychological measures. In fact, it is a set of measures invested in ensuring a high level of human health, their creative longevity, eliminating various causes of disease, improving working conditions, living and recreation, environmental protection.

It is concluded that the problem of drug addiction is a global problem of our society, a problem more socio-economic than medical. And we should not fight drug addicts, but drug addiction as a phenomenon by reducing the demand for drugs. Reducing drug demand is an encouraging prospect for the nation's recovery.

Key words: drug addiction, prevention, drugs, drug control, drug use.